

В. Я. Загрева,
кандидат педагогічних наук, начальник управління освіти і науки
Волинської обласної державної адміністрації

Освітні інновації у сучасній школі

Розглянуто особливості 2014/2015 навчального року, окреслено діапазон визначальних пріоритетів навчально-виховного процесу, подано окремі коментарі щодо основних нововведень (інновацій) у галузі освіти.

Ключові слова: інклюзивна освіта, інтеграційні процеси, інформаційні технології, навчально-виховний процес, освітні інновації, реформування, якість освіти.

Zahreva V. Ya. Educational Innovations at Modern School.

The features of 2014/2015 academic year are considered, the range of defining priorities of educational process is determined, some comments on the main innovations in education are presented.

Key words: inclusive education, integration processes, information technologies, teaching and educational process, educational innovations, reforming, quality of education.

Постановка наукової проблеми та її значення. Сучасний етап розвитку освіти позначений посиленою увагою до модернізації змісту, форм, методів і технологій навчання відповідно до вимог інформаційного, громадянського, полікультурного суспільства. Значно зростає необхідність свідомої активності всіх учасників навчально-виховного процесу, спрямованої на підтримку, регулювання і формування соціально-психологічного клімату в педагогічному колективі й закладі у цілому.

У наш час обов'язок кожного українця – бути суспільно активною, соціально свідомою людиною. Від освітян залежить те, яким буде майбутнє нашої країни. І саме педагог своїм сумлінним, творчим, самовідданим вихованням дошкільнят, школярів чи студентів – нової генерації України – повинен докласти максимум зусиль для розбудови правової держави, створення демократичного суспільства, в якому існують рівні умови для всебічного розвитку кожної людини, її самореалізації.

Перед сучасною освітою стоять першочергові завдання, розв'язання яких є запорукою інтеграції України в європейський освітній простір. Тому інноваційні процеси, які спостерігаємо в галузі загальної середньої та вищої освіти, покладені забезпечити належний рівень інтелігентності нашого суспільства, інтелектуальну впізнаваність держави в сучасному світі.

Попри значне зацікавлення, окреслене питання ще остаточно не розв'язано, що й визначає **актуальність** заявленої проблеми, а подані аргументи засвідчують значимість обраної теми.

Мета і завдання статті. Ціль публікації полягає в системному аналізі основних нововведень у галузі освіти в 2014/2015 навчальному році. Для досягнення поставленої мети ставимо перед собою

такі завдання: 1) розглянути рекомендації Міністерства освіти і науки України щодо початку нового навчального року в системі загальної середньої освіти (лист МОН України від 01.07.2014 р. № 1/9-343); 2) окреслити діапазон визначальних особливостей проведення навчально-виховного процесу в 2014/2015 н. р.; 3) охарактеризувати основні нововведення у галузі освіти.

Виклад основного матеріалу. Реформування освіти є частиною оновлення освітньої системи, що відбувається останніми роками в європейських країнах, та пов'язано з вивченням значимості знань як рушія суспільного добробуту і прогресу. Ці зміни стосуються створення нових освітніх стандартів, оновлення та перегляду навчальних програм, змісту навчально-методичного матеріалу, підручників, форм і методів навчання. Цілеспрямоване набуття молоддю знань, їх трансформація в компетентності сприяє особистісному культурному розвитку, розвитку технологій, здатності швидко реагувати на запити часу. З огляду на сучасну критично-креативну теоретико-методологічну модель особистісно зорієнтованого навчання та виховання, висока професійна компетентність учителя, його готовність до педагогічного співробітництва і співтворчості зі своїми учнями є вирішальними для забезпечення якісної освіти.

Новий навчальний рік ознаменовано значними нововведеннями в галузі освіти всіх рівнів. З метою формування в учнів розуміння єдності, цілісності й багатонаціональності нашої Вітчизни як незалежної держави темою першого уроку визначено: «Україна – єдина країна». Згідно з рекомендаціями МОН, треба наголосити дітям на тому, що Донбас і Крим – це Україна, що люди, які мешкають на цих територіях, – наші громадяни. І доля держави – у руках кожного із нас, творчого, ініціативного, здатного зробити усе

зادля розквіту країни в цілому і формування міжнаціональної толерантності. Варто при цьому згадати про АТО, зокрема про всю складність становища родин, члени яких перебувають чи перебували у місцях воєнних дій. Перший урок у цьому навчальному році надзвичайно важливий, адже саме від того, яку мету поставив учитель, як урок провів, залежить настрої, цілеспрямованість, організованість, спілкування між однолітками, подальше навчання учнів.

Актуальним сьогодні є відпрацювання мобілізаційних заходів в умовах можливих терористичних посягань. *Міністерством освіти і науки України розроблено методичні рекомендації для проведення бесід зі школярами з питань уникнення ураження мінами і вибухонебезпечними предметами, а також поведінки у надзвичайній ситуації. Подано перелік вибухонебезпечних предметів, акцентовано увагу на тому, що необхідно виконати при їх знаходженні; розроблено правила безпечної поведінки школярів у надзвичайних ситуаціях тощо.*

На українських школярів та вчителів чекає чимало змін, які стосуються коректив до вже існуючих дисциплін та запровадження нових. Відповідно до наказу МОН України від 22.04.2014 р. № 500 «Про проведення експертизи та громадського обговорення типових навчальних планів та навчальних програм для дошкільних та загальноосвітніх навчальних закладів» відкореговано державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів початкової школи.

У 6 класі загальноосвітніх навчальних закладів діти перейдуть на навчання за новими програмами для 5–9 класів. Триватиме розпочате у 5 класі вивчення двох іноземних мов (за бажанням). Рішення про запровадження чи скасування вивчення другої іноземної мов виноситься на обговорення батьківських комітетів і схвалюється педагогічною радою. Продовжено вивчення інформатики, посилення використання здоров'язберезувальних технологій (лист МОН України від 01.07.2014 р. № 1/9-343). Підвищена увага приділятиметься природничій та екологічній освіті, оскільки розпочнеться вивчення двох природничих дисциплін – географії та біології (важливою пропедевтичною базою для цього стало вивчення природознавства у 5 класі).

Передбачається проведення державної підсумкової атестації для учнів початкової школи у вигляді підсумкових контрольних робіт із трьох предметів: читання, української мови і математики; для учнів основної та старшої школи – у письмовій формі з трьох предметів (проти п'яти у минулому):

української мови, математики або історії та з предмета за вибором учнів (11 клас) чи школи (9 клас) за завданнями, розробленими загальноосвітніми навчальними закладами (лист МОН України від 11.06.2014 р. № 1/9-303).

Рішення про доцільність навчальної практики та навчальних екскурсій ЗНЗ прийматимуть самостійно.

Виразним акцентом на шляху реформування освіти є надання можливості школам самостійно обирати електронні підручники для використання у навчально-виховному процесі. До 15 серпня цього року підготовлено інструкції для користування електронним порталом, відвідувачі якого можуть переглядати електронні версії підручників безпосередньо на сайті (книжку можна буде завантажити). Це дозволяє вчителям ознайомитися зі змістом усіх підручників, розміщених на порталі, та обрати один із них для наступного навчального року.

Окреслено нову стратегію розвитку професійно-технічної освіти в Україні. Основні зусилля зосереджено на трьох ключових аспектах: оновлення змісту професійно-технічної освіти, де мають враховуватися сьогоденні запити роботодавців та ситуація на ринку праці; модернізація матеріально-технічної бази закладів; розвінчання стереотипу про те, що до професійно-технічних закладів ідуть учні з низьким рівнем знань.

Професійна освіта сьогодні має великі потреби на ринку праці, де особливу роль відіграє впровадження в навчальний процес інформаційно-комунікативних технологій, комп'ютеризація, розширення кількості сучасних інтегрованих професій для учнів.

Слушними є зміни щодо зовнішнього незалежного оцінювання. Мета ЗНО – підвищення рівня освіти, забезпечення реалізації конституційних прав громадян на рівний доступ до якісної освіти, аналіз стану системи освіти та прогнозування її розвитку. Як зазначає Лілія Гриневич, «свого часу нам вдалося зробити важливий крок: запровадивши ЗНО, забезпечити справедливий доступ до вищої освіти. Сьогодні ж нам не можна допустити втрати цього досягнення, а також потрібно розширити доступ до освіти і зробити її якісною». Тому законодавчо прописано принципи проведення зовнішнього незалежного тестування та встановлено ЗНО як основний критерій вступу до вишу після здобуття повної загальної середньої освіти.

Розвиток сучасного суспільства України і процеси інтеграції в європейську спільноту загострюють проблему забезпечення соціального

захисту громадян країни, особливо тих, хто потребує її найбільше, – дітей із особливими освітніми потребами: з порушеннями психофізичного розвитку, з обмеженими можливостями здоров'я, інвалідів, із різних соціально уразливих груп тощо. Конвенція ООН про права дитини як документ міжнародного рівня висуває вимоги до кожної держави щодо розробки та вдосконалення законодавчої бази для виконання важливого принципу: кожна дитина, незалежно від стану її здоров'я, наявності інтелектуального або розумового порушення, має право на одержання якісної освіти. Тому важливо сьогодні продовжити роботу щодо впровадження інклюзивної освіти у навчальних закладах усіх рівнів, сприяти виконанню відповідних функцій спеціальними загальноосвітніми, навчально-реабілітаційними центрами, що функціонують на території області, та громадськими організаціями, що опікуються дітьми-інвалідами, щодо надання консультативної роботи педагогічним керівникам та корекційно-реабілітаційної допомоги дітям з особливими освітніми потребами (у тому числі тим, які навчаються у класах з інклюзивною формою навчання). Варто зауважити, що поетапно вводяться в дію Типові навчальні плани спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку: у підготовчих, 1–2-х класах – з 2014/2015 навчального року; у 3-х – з 2015/2016; у 4-х – з 2016/2017 навчального року (наказ МОН України від 28.01.2014 р. № 80).

Не менш важливою сьогодні є робота щодо підвищення кваліфікації вчителів, зокрема тих, які працюють у поліетнічних класах у місцях компактного проживання національних меншин. Планами роботи Волинського інституту післядипломної педагогічної

освіти передбачено запровадження навчальних курсів, які ознайомлюватимуть із відомостями з етнічної психології та етнічної соціології, культури та історії народів цих меншин, досвідом навчально-виховної роботи з такими категоріями учнів в інших країнах.

Змінено і напрямки виховної роботи в освітніх закладах. З огляду на ймовірність швидкої зміни ситуації, навчальні заклади у взаємодії з органами державної влади, місцевого самоврядування, батьківською громадськістю повинні *бути готовими гнучко реагувати на прояви тих чи інших тенденцій*, застосовувати сучасні інформаційні та інші технології задля надання психологічної й педагогічної допомоги дітям і їх батькам (лист МОН України від 25.07.2014 р. № 1/9-376).

Висновки. У сучасному світі освіта набуває все більш вирішального значення для визначення не тільки рівня освіченості й культури конкретної людини, а й суспільства в цілому. Виходячи з ряду державних заходів щодо модернізації та вдосконалення національної системи освіти, головною метою реформи цієї сфери є підвищення її конкурентоспроможності, інтеграція системи вітчизняної освіти в єдиний європейський освітній простір, удосконалення системи управління освітою, підвищення її якості та забезпечення доступності.

Отже, модернізація освітньої галузі спрямована на забезпечення доступності та якості освіти для кожного громадянина України, покликана сприяти поступальному розвитку демократичної держави. Своєчасним є оновлення законодавчого поля, яке сприяє подоланню наявних проблем, виконанню перспективних завдань та стратегічного розвитку в час посиленої уваги на прояви тих чи інших тенденцій у процесі інтеграції українського суспільства в європейську спільноту.

Література

1. Андрущенко В. Інформаційні технології в системі інноваційної освіти [Текст] / В. Андрущенко, А. Олійник // Вища освіта України. – 2008. – № 3. – С. 5–15.
2. Андрущенко В. П. Умови та напрями інноваційного розвитку освіти [Текст] / В. П. Андрущенко // Вища освіта України. – 2009. – № 3. – С. 5–13.
3. Модернізація системи управління освітою в Україні: дорожня карта реформ [Текст] / за заг. ред. О. В. Горуненко. – К. : [б. в.], 2014. – 84 с.
4. Пометун О. І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : наук.-метод. посібн. [Текст] / О. І. Пометун та ін. – К. : АСК, 2004. – 192 с.
5. Сафіулін В. І. Інноваційний пошук нових технологій навчання [Текст] / В. І. Сафіулін // Інноваційні пошуки в сучасній освіті / за ред. Л. І. Даниленко, В. Ф. Паламарчук. – К. : Логос, 2004. – С. 53–64.
6. Про організацію навчально-виховного процесу у загальноосвітніх навчальних закладах і вивчення базових дисциплін в основній школі : лист Міністерства освіти і науки України від 1 липня 2014 року № 1/9-343 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.mon.gov.ua/ua/about-ministry/normative/2604
7. Шинкаренко В. Забезпечення права на освіту дітям з особливими освітніми потребами шляхом упровадження інклюзивної освіти / В. Шинкаренко // Управління освітою. – 2014. – № 13. – С. 12–16.